

Den 9. maj 2017

Gårdene i Holme By

Matr. nr. 1a Præstegården (På udskiftningskortet fra 1783 anført som gård nr. 1)

Præstegården, der ejedes af menighedsrådet, lå nordøst for kirken. Det var en firelænget gård med bygninger, der dels var opført i grundmur og dels i bindingsværk. Stuehuset var opført i 1880 og ko- og hestestalden omkring 1894. Laden og forpagterboligen var fra 1752. Stuehuset, hvor præsten boede, var med fast tag, medens udbygningerne var stråtækte. Indtægten fra præstengården udgjorde en del af præstens løn. Præste-gården blev nedrevet i 1957 og erstattet af den nuværende præstebolig.

Jorden lå mod øst syd for Hjulbjergvej og strakte sig til Lyseng. Ved udskiftningen i 1783 var jordens areal på omkring 100 tønder land og gården var næsten dobbelt så stor som de øvrige gårde i byen. Omkring år 1800 blev udmarkslodden i Holme Bjerger på ca. 10 tønder land solgt fra. Efter 1. Verdenskrig blev der udstykket 43 tønder land fra gården til statshusmandsbrug, og derudover solgte man et par mindre parceller til to af gårdene i Skåde. I 1949 var præstegårdens areal skrumpet til 22 tønder land. Gården blev drevet af en forpagter. En del af arealet er anvendt til udvidelse af kirkegården og opførelse af sognegården og resten af jorden er inddraget under byudviklingen.

Matr. nr. 5a. Hans Friis' første gård. (På udskiftningskortet fra 1783 anført som gård nr. 14)

Gården lå på Holme Byvej 16 (tidligere Sletvej). I 1904 blev gården købt af Hans Friis, der var barnebarn af den tidligere skolelærer i byen, Christen Götzsche Friis. Gården var 3 længet med vægge af bindingsværk og grundmur. Stuehuset var tækket med strå og udbygningerne med stentage.

I 1919 solgte Hans Friis gården til gårdejer Rasmus Martin Rasmussen, som ejede den midterste af bakkegårdene (Bakkely). Inger og Hans Friis købte i stedet en anden gård i byen (matr. nr. 19a), der lå lige overfor kirken. Parret beholdt stuehuset til deres første gård på Holme Byvej, og her boede de, efter at de havde solgt deres anden gård i byen. Deres søn Christen Friis Pedersen boede i huset i mange år. Det stråtækte stuehus brændte i 1993, hvorefter resterne af huset blev fjernet.

Jorden lå vest for byen, syd for nuværende Axel Gruhnsvej (tidligere Sletvej).

Matr. nr. 6a. Navnet på gården kendes ikke. (På udskiftningskortet fra 1783 anført som gård nr. 8)

Gården lå ved Vievej og P. Langs Vej. I 1868 blev gården overtaget af Christen Pedersen, der var gårdmandssøn fra Viby. Han var i 1867 blev gift med skolelærer Christen Friis' datter Margrethe Sørine Friis. Skolelærer Friis havde siden 1851 haft nabogården (matr. nr. 16a) samtidig med

skolelærerjobbet. I 1873 overtog Christen Pedersen svigerfarens gård og slog de to gårde sammen. Gården var 3 længet med grundmurede bygninger med tage af teglsten og cementsten.

Efter sammenlægningen af de to gårde havde familien ikke længere brug for stuehuset. Det blev overtaget af kommunen og brugt som fattighus i mange år.

De to gårdes jorder lå side om side nordøst for byen på den sydlige side af Holmevej, og jorden strakte sig helt til nuværende Saralyst Allé. De to gårde havde ved matrikuleringen i 1844 et samlet areal på omkring 75 tønder land.

Matr. nr. 7a. Midterste Bakkegård, Holme Bakkely. (På udskiftningskortet fra 1783 anført som gård nr. 7)

Gården lå på Holme Byvej 1. Gården nedbrændte i 1920. En ny gård blev opført på brandtomten. Det var en trelænget gård med rødstens bygninger, der var dækket med fast tag. Gårdens navn blev efter branden ændret til Bakkely. I 1943 brændte gården igen, men denne gang blev stuehuset reddet.

Jorden lå nord for byen, vest for Holme Møllevej. Gårdens tilliggende var ved udskiftningen på godt 57 tønder land. Udmarkslodderne i Holme Bjerger blev solgt fra efter overgangen til selveje i 1840'erne. I 1920 blev der solgt ca. 20 tønder land til Statens Jordlovsudvalg til statshusmandsbrug. Nogenlunde samtidig købte man jorden til Hans Friis' gård (matr. nr. 5a). I 1949 var jordtilliggendet på 22½ tønder land

Gården blev i mange år drevet af Rasmus M. Rasmussen, der havde overtaget gården efter sin far, Niels Rasmussen, som havde haft gården i en menneskealder. Omkring 1950 blev det meste af gårdens jord langs Holme Møllevej solgt til udstykning.

I 1950'erne og første halvdel af 1960'erne benyttede firmaet Skandinavisk Stålindustri bygningerne. Denne virksomhed blev også kaldt for Traktorgården. I 1970'erne havde Helmuth Camping og Kravlegårdsudlejning sin virksomhed i bygningerne.

Gårdens udbygninger blev nedrevet i 1981. Stuehuset ligger der endnu.

Matr. nr. 8a. Østligeste Bakkegård. (På udskiftningskortet fra 1783 anført som gård nr. 19)

Gården lå på Holme Byvej nr. 3 øst for Holme Bakkely. Det var en firelænget gård opført dels i bindingsværk og dels i rødsten. I midten af 1900 tallet var stuehuset endnu stråtækt og udlængerne tækket med pandeplader (blikplader).

Jorden lå nord for Holme by, øst for nuværende Holme Møllevej. Ved udskiftningen i 1783 var gårdens areal på ca. 53 tønder land. Der er solgt jord fra gården i flere omgange. Den østlige del af Rundhøjbebyggelsen ligger i dag på denne gårds oprindelige jorder.

Gården var fra 1938 til 1958 ejet af Karlo Ellegaard Therkildsen. I 1946 solgte han 24 tønder land til Holme Tranbjerg kommune, så der kun var få tønder land tilbage. Han forpagtede i nogle år den jord, han havde solgt til kommune sammen med yderligere ca. 40 tønder land af kommunens arealer, der stammede fra kommunens køb af Rundhøjgården og Hjulbjerggården.

Efter 1958 blev gården med nogle få tønder land overtaget af gas- og vandmester Arne Meldgaard, som havde sin virksomhed i gården i mange år. Arne Meldgaard stoppede sin virksomhed i 1992. Derefter blev gården nedrevet, hvorefter arealet blev bebygget med lave klyngehuse.

Matr. nr. 9a. Holme Enggård (På udskiftningskortet fra 1783 anført som gård nr. 3)

Gården lå tidligere ved Kalkærvej, men efter vejomlægninger i området er adressen nu Nygårdsvej nr. 29. Gården var firelænget med grundmurede bygninger med fast tag. Stuehuset, laden og svinestalden var opført i 1885. Ko- og hestestalden var opført i 1924.

Jorden lå syd for byen ned mod Holme Bjerge. Ved udskiftningen i 1783 tilhørte gården *Århus Domkirke* og gårdens areal var på omkring 55 tønder land. Gården blev i 1793 købt til selveje af fæsteren, som hed Hans Poulsen.

I 1949 havde gården et areal på omkring 30 tønder land, og den blev drevet som blandet landbrug med bl.a 14 køer og 10 ungkreaturer og en del svin. Gården tilhørte i mange år Johannes Poulsen, som i 1924 havde overtaget den efter sin svigerfar, Jens Gylling.

Gården blev senere overtaget af kommunen, som har indrettet gårdens bygninger til *Daghuset Enggården*, og den ligger som nævnt på Nygårdsvej 29. Til institutionen hører en del heste, som græsser på markerne ved gården.

Matr. nr. 10a. Holme Søndergård. Ungdomsgården. (På udskiftningskortet fra 1783 anført som gård nr. 18)

Gården var den sydligst beliggende gård i byen. Den lå ved Kalkærvejens forlængelse, men efter vejomlægninger i området er adressen nu Nygårdsvej 5. Det var en firelænget gård. Stuehuset var opført i 1868 i rødsten. Udlængerne var hvidkalkede og alle bygningerne var med fast tag.

Omkring 1858 opførte gårdens ejer, sognefoged Rasmus Rasmussen en hollandsk vindmølle på sin gård. Møllen blev i midten af 1870'erne flyttet til Holme Møllevej. Den 14. februar 1910 brændte møllen ned til grunden. Brandårsagen blev i første omgang forklaret med en overophedet aksel.

Efter nærmere politimæssige undersøgelser fandt man ud af, at branden var påsat. Gerningsmændene var møllens ejer og hans møllerkarl. De fik deres velfortjente straf.

Jorden lå syd for byen og strakte sig til Holme Bjerge. I 1949 havde gården et tilliggende på 41½ tønder land. Gården blev drevet som et blandet landbrug med 5 heste, 20 køer og 20 ungkreaturer samt en del svin.

Martin Sørensen havde gården fra 1899. Han overdrog den i 1942 til sin søn, Knud Sørensen. Kommunen købte senere gården og indrettede en institution i gården kaldet Ungdomsgården. Det er en special klub for unge med bl.a. generelle psykiske funktionsnedsættelser.

Matr. nr. 11a. Kalkkærgården. (På udskiftningskortet fra 1783 anført som gård nr. 17)

Gården lå oprindelig ved Kalkærvej, men blev i 1860'erne flyttet ca. hundrede meter mod sydvest. Gården var firelænget med murede bygninger med fast tag. Stuehuset blev ombygget i 1943.

Jorden lå sydvest for byen og vejen til Bjødstrup løb hen over gårdens jorder. I 1949 havde gården et tilliggende på knap 40 tønder land. Den blev drevet som blandet landbrug med 4 heste, 20 køer, 10 ungkreaturer og en del svin.

Axel Harald Nielsen, der stammede fra Foldby, overtog gården i 1926, og han havde den i mere end en menneskealder. I 1966 købte Højbjerg Andelsboligforening det meste af gårdens jorder og i 1970'erne blev Kalkærparken opført på en del af gårdens jorder.

Matr. nr. 12a. Holme Vestergård. Stengården. (På udskiftningskortet fra 1783 anført som gård nr. 13)

Gården lå oprindelig på Holme Byvej 18 (tidligere Sletvej/Axel Gruhnsvej). Gården blev omkring forrige århundredskifte flyttet et par hundrede meter mod vest. Gården var firelænget opført dels i grundmur og dels i kampesten. Stuehuset var med teglsten og udlængerne var endnu i midten af 1900 tallet med stråtag. Gården ejedes fra 1941 af Rasmus Gunnestrup, der havde overtaget gården fra faderen, der også hed Rasmus Gunnestrup. Faderen havde haft gården siden 1897.

Gårdens jorder lå vest for Holme by, langs nuværende Axel Gruhnsvej og strakte sig til Chr. X's vej. Gården, der var på 33 tønder land blev i 1946 købt af Holme-Tranbjerg kommune. Rasmus Gunnestrup havde gården og jorden i forpagtning, indtil kommunen var klar til at udstykke jorden til industrigrunde.

Efter udstykningen af jorden stod bygningerne og forfaldt. Men i midten af 1980'erne opstod tanken om at bruge gården som fritids- og kulturcenter for unge og ældre. En gruppe aktive borgere arbejdede med projektet i nogle år. Efter en renovering af gården kunne den nye institution tages i

brug i 1995. Institutionen fik navnet Stengården på grund af bygningernes markante kampestensmure. Stengården er en fritidsklub for børn og unge, som har adressen Højbovej nr. 9.

Matr. nr. 13a. Holmegård. (På udskiftningskortet fra 1783 anført som gård nr. 12)

Gården lå oprindelig på Holme Byvej nr. 12 tæt på det sted hvor Holme Fjernvarmeværk ligger i dag. Gården blev udflyttet i begyndelsen af 1900 årene. Den nye gård blev placeret på Stationsvej, nu Holmegårdsvej. Gården var 4 længet med grundmurede bygninger med tag af cementsten. Gårdens bygninger er for længst nedrevet. Der er nu opført rækkehuse på stedet, som har adressen Holmegårdsvej nr. 18-32.

Gårdens oprindelige stuehus, der var i bindingsværk, blev kaldt for Enghuset. Det lå på Holme Byvej 12, senere Holmegårdsvej 102. Det blev nedrevet i sommeren 1996, hvorefter der blev opført en ny villa på stedet.

Holmegårds marker lå vest for byen, syd for nuværende Holmegårdsvej ned til Søndervangs Allé, som tidligere hed Gammel Horsensvej.

Matr. nr. 14a. Bakkegården. Plejehjemmet Egely. (På udskiftningskortet fra 1783 anført som gård nr. 6)

Bakkegården lå på Holmegårdsvej nr. 45, vest for de to andre Bakkegårde. Gården var en firelænget gård. I begyndelsen af 1900 tallet blev der opført nye bygninger til gården i mursten og med faste tage. En datter fra denne gård, fru Britch, fastholdt til sin død, at denne gård var den eneste gård, der kaldtes "Bakkegården".

Gårdens jord lå nordøst for byen, nord for nuværende Holmegårdsvej. I 1934 blev størstedelen af jorden solgt til Lundshøj Udstykningselskab, der var et kommunalt udstykningselskab. Selskabet udstykkede jorden til parcelhusgrunde.

Gårdens bygninger med et areal udenom blev solgt til kommunen, som indrettede alderdomshjem i stuehuset. Omkring 1960 opførte kommunen en større tilbygning til det gamle stuehus, hvorefter alderdomshjemmet ændrede status til plejehjem, der fik navnet Egely.

Matr. nr. 15a. Rundhøjgården. Industrigården. (På udskiftningskortet fra 1783 er denne gård sammen med matr. nr. 16a anført som gård nr. 2)

Gården lå oprindelig ved Engvej nr. 6 overfor Gammel Holmevej. I begyndelsen af 1900 tallet blev gården flyttet ud på marken. De nye bygninger blev placeret øst for byen ved Holmevej. Ved udflytningen fik gården navnet Rundhøjgården efter en oldtidshøj i området. Den nye gård var en 4 længet gård med grundmurede bygninger og med tag af cementsten.

Det oprindelige stuehus på Engvej blev solgt og benyttet som bolig i mange år. Det var et lille hvidkalket hus med stråtag, som nu er nedrevet.

Gårdens jorder lå øst for byen og afgrænsedes mod syd af Holmevej.

Ved udskiftningen i 1783 tilhørte denne gård sammen med gård matr. nr. 16a *Vor Frue kirke* i Århus. Kirken solgte ca. 1793 gården til den hidtidige fæster, Frands Nielsen. Han opdelte omkring 1806 gården i to nogenlunde lige store gårde (matr. nr. 15a og 16a).

I 1950'erne købte Holme-Tranbjerg kommune gården. I første halvdel af 1960erne opførte kommunen på en del af arealet Rundhøjskolen ved Holmevej. Kommunen solgte resten af gårdens jorder til forskellige boligforeninger og private investorer. En del af Rundhøjbebyggelse og Rundhøjcentret er opført på gårdens jorder.

Rundhøjgårdens bygningerne blev i en årrække anvendt til erhvervsformål og blev kaldt for Industrigården. I en periode holdt Kring Vaskeri til i bygningerne, og senere var der vinhandel i på stedet. Da Rundhøjskolen skulle opføres i blev Industrigården nedbrudt. Gården lå, der hvor Rundhøjskolens sportshal nu ligger.

Det gamle kommunekontor i Holme-Tranbjerg kommune på Holmevej 180 er opført på den østligste del af Rundhøjgårdens jorder.

Matr. nr. 16a Skolelærer Christen Friis' gård. (På udskiftningskortet fra 1783 er denne gård sammen med matr. nr. 15a anført som gård nr. 2)

Gårdens bygninger lå ved Vievej. Gården tilhørte fra 1851 skolelæreren i byen, Christen Götzche Friis, og blev i 1873 overtaget af hans svigersøn Christen Pedersen, som nogle få år forinden havde købt nabogården (matr. nr. 6a). Svigersønnen sammenlagde de to gårde, der begge lå midt i byen ved Vievej.

Det stuehus, der blev tilovers efter sammenlægningen af de to gårde, blev i mange år brugt af kommunen som fattighus.

Skolelærer Friis boede ikke selv på sin gård. Han havde i 1850 ladet opføre en ny skolebygning med en skolestue i den anden ende og en lejlighed i den ene ende, hvor skolelæreren og hans familie boede. Huset fungerede som skole i Holme til 1875.

De to gårdes jorder lå ved siden af hinanden nordvest for byen på den sydlige side af Holmevej.

Matr. nr. 17a. Holme Østergård. (På udskiftningskortet fra 1783 anført som gård nr. 9)

Gårdens bygninger lå oprindeligt midt i byen ved Vievej/P. Langsvej. I 1882 købte Christen Mikkelsen gården. Han var født og opvokset på nabogården (matr. nr. 18a), som han havde overtaget i 1871. Han havde inden da været bestyrer for sin mor Anne Marie Christensen, der var blevet enke nogle år forinden. Begge gårdene lå ved Vievej tæt ved kirken og Gammel Holmevej.

Christen Mikkelsen var en initiativrig mand. Kort tid efter at han i 1871 havde overtaget barndomshjemmet udflyttede han et par af udlængerne indeholdende stald og lade. Udlænger blev placeret ude på gårdens marker ved nuværende Hjulbjergvej 66. I 1874 opførte han et nyt stuehus ved de udflyttede udlænger. De udflyttede udlænger var oprindeligt af bindingsværk med stråtag. Nogle af udlængerne blev i 1930'erne eller 1940'erne erstattet af nye bygninger i grundmur og med fast tag. Gården fik navnet Holme Østergård, fordi den udflyttede gård var den østligste gård i byen. Gården lå lige øst for Holme skole.

Det gamle stuehus til matr. nr. 17a, der var opført i 1779, blev solgt i forbindelse med gårdens udflytning og anvendt som bolig i mange år. Det er nu nedrevet.

De to gårdes marker lå ved siden af hinanden øst for byen, nord for Hjulbjergvej. Markerne strakte sig helt til det nuværende Kridthøjcenter. Gårdens jorder blev afhændet til Holme-Tranbjerg kommune i 1947.

Holme Østergårds bygninger blev omkring 1970 omdannet til fritidsgård for Holme skole. De gamle udlænger blev nedrevet og stuehuset moderniseret. I 1978 blev Fritidsgården udvidet med en stor hvid bygning opført i tilknytning til det oprindelige stuehus. Fritidsgården ligger på Hjulbjergvej 66 ved siden af Holme skole og fungerer som SFO og fritidshjem for skolen.

Matr. nr. 18a. Fra 1882 var gården en del af Holme Østergård. (På udskiftningskortet fra 1783 anført som gård nr. 10)

Gården lå som nævnt ved Vievej og gårdens jorder lå øst for byen på den nordlige side af Hjulbjergvej. I 1882 blev gården som nævnt sammenlagt med nabogården matr. nr. 17a

I begyndelsen af 1900 tallet blev den østlige del af jorden fra de to sammenlagte gårde skilt fra. Her blev der opført en ny gård, som fik navnet Hjulbjerggården. Den blev bygget til Christen Mikkelsens datter Maren og hendes mand Rasmus Rasmussen og fik matr. nr. 18a. Den nye gård var 4 længet med grundmurede bygninger og tage beklædt med tagpap.

Senere blev Holme tømmerhandel opført på dette sted. Tømmerhandelen lukkede i 1991, og der er nu tæt-lav bebyggelse på arealerne.

Matr. nr. 19a. Hans Friis' anden gård. (På udskiftningskortet fra 1783 anført som gård nr. 11)

Gården lå ved Holme Byvej overfor kirken, omtrent der hvor Rema 1000 ligger i dag. Gården var 3 længet med grundmurede bygninger med tage af strå, cementsten og blikplader.

Gårdens jorder lå øst for byen mellem nuværende Holmetofte og Bushøjvej. Gården havde gennem 1800 tallet en del forskellige ejere. I 1920 blev gården overtaget af Hans Friis, efter at han havde solgt sin gård på Holme Byvej 14 (matr. nr. 5a).

Matr. nr. 43a Enghavegården (På udskiftningskortet fra 1783 anført som gård nr. 15)

Gården lå på Jelbaksvej/Madsbjergvej. Det var en trelænget gård med grundmurede bygninger, der var tækket med fast tag. Gårdens jorder lå syd for Bushøjvej og strakte sig til Holme Bjerger.

Ved Udskiftningen i 1783 og indtil et stykke ind i 1800 tallet havde skriveren ved Marselisborg Birk, Frederik Soetmann gården i fæste. I 1807 købte Christen Schiørring, en slægtning til birkeskriveren gården til selveje. Birkeskriveren boede på gården til sin død i 1812.

Gården blev i 1948 overtaget af J. P. Christensen fra Valby. Han udstykkede gårdens jorder i 80 villagrunde. Gårdens bygninger blev nedrevet i 1980'erne. De lå lige syd for det sted, hvor varehuset Føtex ligger i dag.

Matr. nr. 45a Holme Nygård (På udskiftningskortet fra 1783 anført som gård nr. 16)

Gården lå oprindelig på Kalkærvej nr. 10 lidt syd for Enghavegården. Gården blev omkring 1912 flyttet lidt mod sydøst, til det sted hvor gården ligger i dag. Den nybyggede gård var firelænget med rødstens bygninger og med fast tag. Stuehuset er den oprindelige bygning fra 1912.

Udbygningerne er opført i 1945, efter at de gamle bygninger var brændt. Gården fik navnet Nygård i forbindelse med flytningen.

Det oprindelige stuehus til gården var bygget i 1727 og lå som nævnt på Kalkærvej nr. 10. Adressen blev senere ændret til Nygårdsvej nr. 37 efter vejoplæggningen i området i slutningen af 1980'erne. Det gamle stuehus, der blev kaldt for Kærhuset, blev nedrevet i 2011, hvorefter der blev opført en moderne villa på stedet.

Gårdens jorder lå sydøst for byen på den nordlige side af Jelsbakvej (Madsbjergvej).

Jordtilliggendet var på ca. 45 tønder land. Efter branden i 1945 blev gården drevet uden besætning.

Bygningerne til den udflyttede gård, der nu ligger på Nygårdsvej 29 er af kommunen indrettet til skole og værksted. Der hører en del heste til gården. På en del af den jord, der tidligere hørte til gården, ligger i dag bl.a. Holme lokalcenter og en række beskyttede boliger.

Gårdene på Holme Mark

Udover de oprindelige 17 gårde i Holme by blev der i 1800 tallet oprettet 3 større gårde på Holme Mark ved opkøb af Holme gårdenes udlodder og parceller fra gårdene i Holme og Skåde. De 3 gårde var Saralystgården, lystgården Kragelund og Lysenggård.

Saralystgården

Arealet, hvor denne gård senere kom til at ligge betegnedes ved udskiftningen i 1783 som Kragballes Huse. På det tidspunkt var arealet ejet af sognepræsten i Odder, Niels Kragballe, som formentlig lejede jorden ud til husmændene i Holme. Ved en offentlig auktion i 1785 købte baron Christian Gersdorff på Marselisborg Niels Kragballes ejendom. I skødet omtales stedet som et boelsted. Det bestod af en mindre gård i Holme by samt det nævnte jordareal, der var på ca. 39 tønder land.

Da Mathias Kierulff i 1787 blev forvalter på Marselisborg gods, fik han boelstedet i fæste. Her boede han og hans familie indtil han i 1802 købte boelstedet af godsejeren på Marselisborg, hvorefter Mathias Kierulff opførte en ny gård midt på boelstedets marker. Boelstedets bygningerne i Holme by blev solgt ved en offentlig auktion i 1803.

Den nye gård bestod af en grundmuret hovedbygning med fire længer af gedigent egebindingsværk med mursten. Bygningerne var med stråtag langt op i 1900 tallet. Gården fik navn efter Mathias Kierulffs kone, som hed Sara.

Mathias Kierulff holdt omkring samme tidspunkt som forvalter på Marselisborg gods, hvorefter han efter en kort periode som byfoged i Skanderborg var landvæsenskommissær i Århus Amt til sin død i 1834. Efter Mathias Kierulffs død blev Saralystgården solgt. Jordtilliggendet var på dette tidspunkt stadig på 39 tønder land, men der var sket en betydelig forbedring af jordens ydeevne.

Gården havde i de følgende år skiftende ejere. I 1844 blev gården overtaget af Otto la Cour, fader til maleren Janus la Cour. I hans tid som ejer blev gårdens arealer udvidet kraftigt ved opkøb af jord i området, så gården herefter betegnedes som en proprietærgård. Fra 1857 og de næste ca. 60 år var Saralystgården ejet af familien Sørensen, først Jens Sørensen, senere sønnen Rasmus Sørensen og dernæst svigersønnen Chr. Buchtrup.

Familien Sørensen udvidede også gården, så den kom op på 115 tønder land (godt 10 tdr. hartkorn). Det var langt den største gård i Holme sogn, og gårdens jorder strakte sig fra Holmevej til Oddervej på begge sider af Rosenvangs Allé

I 1918 købte Peter Kolind gården. Kort efter, at han havde overtaget gården, udstykkede han et stort antal villagrunde i området mellem L. A. Ringsvej og Oddervej på begge sider af Rosenvangs Allé. Grundene blev hovedsageligt købt af forretningsdrivende, håndværksmestre og funktionærer fra Århus, som efterhånden byggede villaer på grundene og flyttede herud, men de beholdt deres beskæftigelse inde i byen. I 1950'erne og 60'erne blev de store boligforeningsbyggerier, Mosegår-

den, Kridthøj og Saralystparken, opført på jorder, som for størstedelens vedkommende havde tilhørt Saralystgården.

Saralystgårdens bygninger blev i 1960'erne anvendt som ungdomspension for unge mennesker med sukkersyge. Fra 1981 ejedes gården af "Andelsforeningen Saralystgården", der drev ejendommen som bofællesskab. Nu er der private boliger i ejendommen på adressen Saralystvej 25.

Kragelund

Den anden gård, som er dannet ved opkøb af jordlodder på Holme Mark er lystgården Kragelund med tilhørende teglværk. Opkøbene blev foretaget Hans Peter Heide, som var forpagter af Bygholm Teglværk ved Horsens og en af de førende teglværksfolk i Danmark på den tid.

I 1851 købte H. P. Heide det teglværk, som Christen Rasmussen Schou havde oprettet i 1842 på Holme Mark. H. P. Heide købte senere yderligere et par parceller på Holme Mark, og i 1863 købte han halvdelen af jorden til den ene af Fruergårdene i Skåde (matr. Nr. 7a). Denne gårds jorder grænsede op til de jordarealer, som han havde købt på Holme Mark. Ved siden af teglværket opførte han lystgården Kragelund. Gården havde et samlet tilliggende på 60 tønder land.

Selve gården blev drevet af forskellige bestyrere. Teglværket blev i mange år ledet af Hans Hansen, som var en dygtig teglværksmand. H. P. Heide havde primært etableret gården med henblik på teglværksdriften, og han arbejdede tæt sammen med Hans Hansen. H. P. Heide bosatte sig ikke på Kragelund, men blev boende i nærheden af Horsens.

I 1885 overdrog H. P. Heide lystgården og teglværket til sin søn Rolf Heide. Han bosatte sig på Kragelund sammen med sin familie. Rolf Heide boede på Kragelund til 1909, hvor han blev skilt. Derefter solgte han gården og teglværket og drog til Amerika.

Teglværket, der oprindeligt lå tæt ved Kragelunds hovedbygning, blev omkring år 1900 flyttet til hjørnet af Oddervej og Lyseng Allé. Nogle år efter blev teglværket udskilt fra lystgården. Selve gården havde de følgende år skiftende ejere bl.a. direktøren for Århus Oliefabrik M C Holst. Han udstykkede og solgte en del villagrunde på favorable vilkår til arbejdere og funktionærer på Oliefabrikken.

Nogle af vejene i området har navn efter ejerne af Kragelund, bl.a. Heidesvej, Castenschioldvej, Dybrovej, M C Holstsvej.

Kragelunds hovedbygning fungerede i mange år som hotel og samlingssted for områdets beboere. Nu er der indrettet en social institution på stedet. Teglværket var i drift til slutningen af 1960'erne, hvorefter Århus Amt overtog arealet og opførte de nuværende gule bygninger som administrationskontor.

Lysenggård

Den tredje opkøber af jord i området var Marcus G. Bech i Århus. Han havde en stor købmandshandel i Borgporten i Århus. Desuden havde han en stor produktion af kradsuld, som han eksporterede til England, hvor det blev brugt bl.a. til madrasser og gulvtæpper.

Kradsulden blev fremstillet af gamle klude, som han indsamlede fra hele Jylland. Fremstillingen af kradsulden foregik på de 4 stampemøller ved Skambækken. Kradsuldsproduktionen og købmandshandelen gjorde ham til en af byens betydeligste handels- og industrimænd.

Fra 1840 opkøbte Marcus G. Bech en række englodder i Lysengområdet. Arealerne betegnes i de gamle dokumenter som eng og kratskov, der af gårdmændene i Holme, bl.a. blev benyttet til Gjerdselskæring. Marcus Bech ejede også i en periode en af gårdene i Holme, men den måtte han sælge igen, da han kom i økonomiske vanskeligheder. Engene beholdt han dog, og de gik senere i arv til hans sønner.

Marcus Bech opholdt sig en del i området. I mange år benyttede familien Hestehavegården på hjørnet af Egebæksvej og Oddervej som sommerbolig. Den er oprindelig bygget som skovfogedbolig og hed tidligere Frederiksminde.

I 1882 solgte familien Bech engarealerne til teglbrænder H C Wind, der gennem mange år havde drevet det nærliggende Lyseng teglværk. Disse to ejendomme blev til gården Lysenggård med teglværk. Gården var på omkring 40 tønder land. H C Wind døde i 1887. Ved sin død blev han betegnet som teglværksejer og gårdejer på Holme Mark. Da enken i 1889 solgte gården til svigersønnen nævntes teglværket ikke i skødet, hvilket tyder på, at det må være nedlagt efter den gamle teglbrænders død.

Lysenggården, som lå ved nuværende L. A. Ringsvej, var i mange år ejet af familien Caspersen. Senere har der været mange forskellige ting i bygningen, bl.a. Højbjerg bibliotek, der havde til huse her, inden det flyttede til de nuværende lokaler på Oddervej.